

24.9.2010

Dnro 3407/4/09

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kaija Tanttinen-Laakkonen

HOITOTAKUUN TOTEUTUMINEN PÄIJÄT-HÄMEEN KESKUSSAIRAALASSA

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 9.9.2009 päivätyssä kirjeessään hoitoaan Päijät-Hämeen keskussairaalaan ja erityisesti sairaalan viivyttelyä leikkaukseen pääsyssä. Lisäksi hän arvosteli Etelä-Suomen lääninhallituksen samassa asiassa 30.6.2009 antamaa päätöstä siltä osin kuin se koski lääninhallituksen tulkintaa hoitotakuulainsäädännöstä. Kantelijan käsityksen mukaan hoitotakuun kuuden kuukauden määräaika alkaa terveyskeskuslääkärin tekemästä erikoissairaanhoidon lähettämispäätöksestä eikä erikoislääkärin tekemästä arviosta erikoissairaanhoidossa.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan terveyskeskuslääkäri laati 22.10.2007 kantelijasta lähetteen erikoissairaanhoidon ortopedin leikkausarvioon. Lähetete saapui Päijät-Hämeen keskussairaalaan 25.10.2007. Kantelija tutkittiin lähetteen perusteella keskussairaalan ortopedian poliklinikalla 16.1.2008, jolloin hänet asetettiin päiväkirurgiseen leikkausjonoon III-kiireellisenä. Hänelle tarjottiin ensimmäisen kerran leikkausaikaa kesäkuussa 2008 ennen juhannusta ja uudelleen 11.8.2008 päiväkirurgisen yksikön kesäsulun jälkeen. Kantelija kuitenkin kieltäytyi tarjotuista ajoista ja ilmoitti poistuvansa jonopaikalta.

Seuraavan kerran kantelija oli yhteydessä keskussairaalan johtajaan 6.7.2009 saatuaan lääninhallituksen päätöksen. Hänelle varattiin tuolloin aika leikkaukseen 19.8.2009. Esikäynnillä 12.8.2009 hänen sokeriarvonsa todettiin kuitenkin kohonneiksi ja leikkausta päätettiin siirtää kohonneen infektioriskin vuoksi. Kantelija ohjattiin normaalin käytännön mukaisesti perusterveydenhuoltoon jatkohoitoon. Kantelijan otettua yhteyttä keskussairaalan johtajaan hänelle järjestettiin ylimääräinen vastaanottoaika diabeteshoitajalle ja sisätautilääkärille 8.9.2009. Kantelija leikattiin 28.10.2009.

3.2

Lääninhallituksen päätös 30.6.2009, ESLH-2008-05788/So-38

Lääninhallitus totesi päätöksessään seuraavaa.

Terveyskeskuslääkärin laatima lähete ei voinut olla varsinainen leikkaushoitopäätös tai lopullinen arvio leikkaushoidon tarpeesta, koska terveystieteiden tutkimuslaitoksella ei ole asiassa vaadittavaa ortopedista osaamista. Läheteen myötä vastuu kantelijan hoidon järjestämisestä siirtyi sairaanhoitopiirille 25.10.2007, jolloin lähete merkittiin saapuneeksi sairaalaan.

Erikoissairaanhoitolain mukainen hoidon tarpeen arviointi tulee aloittaa viimeistään kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut sairaalaan. Hoidon tarpeen arvioinnin aloittaminen tarkoittaa tässä tapauksessa minimissään läheteen käsittelyä. Aina hoidon tarvetta ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti arvioida pelkän läheteen perusteella, vaan hoidon tarpeen arviointi voi vaatia lääkärin kliinistä tutkimusta tai muita tutkimuksia.

Hoito erikoissairaanhoidossa tulee lain mukaan antaa viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu. Jos hoidon tarve on voitu arvioida pelkän läheteen perusteella, tulee hoito siten hoitotakuusäädösten mukaan antaa viimeistään kuusi kuukautta ja kolme viikkoa läheteen sairaalaan saapumisen jälkeen. Jos hoidon tarpeen arviointi sen sijaan edellyttää läheteen lisäksi erikoislääkärin tekemää tutkimusta tai muita tutkimuksia, tätä määräaika (läheteen käsittelystä hoidon tarpeen arvioinnin loppuun saattamiseen) ei ole tällä hetkellä määritelty lainsäädännössä tarkemmin. Hoitotakuulainsäädännön henki on lääninhallituksen käsityksen mukaan kuitenkin ollut se, että hoito tulee toteuttaa viimeistään kuusi kuukautta läheteen arvioinnista.

Kantelijan lähete saapui Päijät-Hämeen keskussairaalaan 25.10.2007. Läheteeseen ei tehty asianmukaisia merkintöjä sen käsittelemisajankohdasta. Läheteen perusteella kantelijalle annettiin aika ortopedin vastaanotolle 16.1.2008, jolloin erikoislääkäri on myös asettanut hänet leikkausjonoon. Kantelijan hoidon tarpeen arviointi on siis päätynyt tuolloin 16.1.2008.

Ortopedin vastaanoton jälkeen kantelija ei saanut ilmoitusta leikkausajankohdasta, joten hän alkoi itse selvittää asiaa. Kantelijan yhteydenoton jälkeen hänelle tarjottiin leikkausaikaa ennen juhannusta, jos hän olisi ollut valmis tulemaan siihen nopealla hälytysajalla. Muussa tapauksessa hänen leikkauksensa olisi toteutunut kesäsulun jälkeen 11.8.2009. Kantelija kuitenkin perui itse ajat hänelle sopimattomina ja ilmoitti samalla poistuvansa leikkausjonosta.

Lääninhallituksen näkemyksen mukaan Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiri ei kantelijan hoidon osalta noudattanut kaikkia erikoissairaanhoitolain mukaisia hoitotakuusäädöksiä asianmukaisesti. Lääninhallitus ei voinut ottaa kantaa hänen läheteensä käsittelyn asianmukaisuuteen kolmen viikon määräajassa (viimeistään 15.11.2007), koska läheteeseen ei ollut tehty merkintöjä sen käsittelyajasta. Lääninhallituksen käsityksen mukaan kantelijan olisi kuitenkin hoitotakuusäädösten hengen mukaisesti pitänyt saada leikkausaika viimeistään 15.5.2008. Kantelija ei myöskään saanut potilaslain mukaista ilmoitusta leikkaushoitoon pääsyn ajankohdasta asianmukaisesti.

Lääninhallitus kiinnitti keskussairaalan johtajan huomiota erikoissairaanhoitolain mukaisen hoitotakuun määräaikaisten noudattamiseen sekä potilaslain mukaisen ilmoituksen antamiseen.

3.3

Oikeudellinen arviointi

Oikeusohjeet

Erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 31 §:ssä säädetään erikoissairaanhoitoon pääsystä seuraavaa.

Kiireellisen sairaanhoidon tarpeessa olevalle henkilölle on annettava hänen sairaudentilansa edellyttämä hoito välittömästi. Muutoin henkilön ottaminen sairaalaan sairaanhoitoa varten edellyttää lääkärin tutkimukseen perustuvaa lähetettä (1 mom.).

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä vastaa siitä, että sekä kiireellisen että lähetteeseen perustuvan hoidon tarpeen arviointi ja hoito järjestetään yhtenäisin lääketieteellisin perustein (2 mom.).

Hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut sairaanhoitopiiriin sairaalaan tai muuhun sen toimintayksikköön. Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella lääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä ja aloitettava hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu (3 mom.).

Jos sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ei voi itse antaa hoitoa 1 ja 3 momentin mukaisesti, on sen hankittava hoito joltakin muulta palvelun tuottajalta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992, jäljempänä STVOL) 4 §:n mukaisesti (4 mom.).

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi järjestää tehtävänsä hankkimalla palveluja valtiolta, kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta (STVOL 4 §:n 2 mom.).

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 4 §:n mukaan potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos ilmoitettu ajankohta muuttuu, on uusi ajankohta ja muutoksen syy ilmoitettava potilaalle välittömästi.

Hoitotakuulainsäädäntöä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 77/2004) todetaan, että "sairaanhoitopiirissä erikoissairanhoidon asiantuntija arvioisi potilaan hoidon tarpeen viimeistään kolmen viikon kuluessa lähetteen saapumisesta sairaalaan. Kolmen viikon aikamääre olisi takarajana lähetteen tutkimiselle. Lähete olisi kuitenkin tutkittava mahdollisimman nopeasti ja sen perusteella ohjattava potilas lisätutkimuksiin.

Hallituksen esityksen mukaan "hoitoa järjestettäessä olisi otettava huomioon henkilön senhetkinen terveydentila ja todennäköinen taudinkulku. Potilaslain mukaan henkilöä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan, joten hoitoaikaa valittaessa tulisi ottaa huomioon myös potilaan oma toivomus hoidon aloittamisajasta sekä hänen henkilökohtaiset olosuhteensa kuten työkyvyn palautuminen sekä perheeseen ja sosiaaliseen tilanteeseen liittyvät asiat."

Erikoissairaanhoitolaissa on siis säädetty lähetteen käsittelylle käytettävästä enimmäisajasta, joka on kolme viikkoa lähetteen saapumisesta sairaalaan. Laissa myös säädetään selvästi, että kiireetön hoito on järjestettävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu. Hoidon tarpeen arviointiin käytettävän ajan pituudesta ei sen sijaan ole säännöksiä.

Uutta terveydenhuoltolakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 90/2010) erikoissairaanhoitoon pääsyä koskevaa säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että jos hoidon tarpeen arviointi edellyttää erikoislääkärin arviointia tai erityisiä kuvantamis- tai laboratoriotutkimuksia tulee arviointi ja tarvittavat tutkimukset toteuttaa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lähete on saapunut sairaalaan.

Johtopäätös

Terveyskeskuslääkäri laati siis 22.10.2007 kantelijasta lähetteen erikoissairaanhoidon leikkausarvioon. Terveyskeskuslääkärin lähete ei ole varsinainen hoitopäätös, vaan lähete erikoissairaanhoidossa tapahtuvaan hoidon tarpeen arvioon ja tuon arvion perusteella mahdollisesti annettavaan hoitoon. Lähete saapui Päijät-Hämeen keskussairaalaan 25.10.2007. Lähetteen ei kuitenkaan tehty asianmukaisia merkintöjä käsittelyajankohdasta, minkä lääninhallitus on todennut päätöksessään samoin kuin se on todennut sen seikan, että lääninhallitus ei voinut arvioida, tapahtuiko lähetteen käsittely lain mukaisessa kolmen viikon määräajassa. Kantelijalle varattiin kuitenkin lähetteen perusteella aika ortopedin vastaanotolle 16.1.2008, jolloin ortopedi arvioi kantelijan hoidon tarpeen ja asetti tämän leikkausjonoon. Ortopedin vastaanoton jälkeen kantelija ei saanut ilmoitusta leikkausajankohdastaan, mitä laiminlyöntiä lääninhallitus on päätöksessään asianmukaisesti arvostellut.

Kantelijan hoidon tarve arvioitiin ortopedin vastaanotolla 16.1.2008. Erikoissairaanhoidolain mukainen kuuden kuukauden hoitoon pääsyn enimmäismääräaika lasketaan siis tuosta ajankohdasta lukien: Kantelijan olisi tullut päästä tarpeelliseen leikkaushoitoon viimeistään 16.7.2008.

Kantelijalle tarjottiin mahdollisuutta päästä leikkaushoitoon hoitotakuun määräajan puitteissa ennen juhannusta 2008. Tämän jälkeen hänelle tarjottiin leikkausaikaa päiväkirurgian yksikön kesäsulun päätyttyä elokuussa 2008, mikä ajankohta jo ylitti erikoissairaanhoidon pääsulle säädetyn enimmäismääräajan.

Lääninhallituksen päätöksessään esittämä käsitys siitä, että kantelijan olisi pitänyt päästä leikkaukseen viimeistään 15.5.2008, ei ole erikoissairaanhoidolain sanamuodon mukainen.

Siltä osin kuin kantelijan kantelu kohdistuu Päijät-Hämeen keskussairaalan menettelyyn lääninhallituksen päätöksen antamisen jälkeen en ole voinut todeta keskussairaalan menetelleen lainvastaisesti tai velvollisuuksia laiminlyöden kantelijan hoidon järjestämisessä. Tätä kannanottoani perustelen viittaamalla lääninhallituksen 11.12.2009 antamaan lausuntoon. Lääninhallitus toteaa, että keskussairaala on pyrkinyt järjestämään kantelijan hoidon mahdollisimman nopeasti ja joustavalla tavalla hänen otettuaan yhteyttä keskussairaalan johtajaan. Kantelijan kokonaistilanne ja hänen lisäsairauksiensa hoito otettiin tällöin asianmukaisesti huomioon.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset Etelä-Suomen aluehallintoviraston ja Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennökset tästä päätöksestäni.